

PROTOCOL MUNICIPAL D'ACCIONS CONTRA LA VIOLÈNCIA DE GÈNERE

Novembre de 2006

EQUITAT

AJUNTAMENT DE
VILANOVA I LA GELTRÚ

“Fa molt de temps, en una terra llunyana, vivia un cavaller que es tenia per bo, amable i afectuós. Feia tot allò que fan els cavallers bons, amables i afectuosos. Lluitava contra enemics que eren dolents, vils i odiosos. Matava dracs i salvava belles damiselles en perill. Quan la feina de cavaller minvava, tenia el vici de salvar damiselles encara que no volguessin ser salvades, i així, encara que moltes dames li estaven agraïdes, moltes d’altres estaven furioses amb ell. El cavaller ho acceptava amb filosofia. Al capdavall, no es podia acontentar tothom.”

Del llibre *El cavaller de l’armadura rovellada*, de Robert Fisher

UN PROJECTE AMB COMPROMÍS	07
----------------------------------	-----------

D'ON PARTIM?	09
---------------------	-----------

MARC CONCEPTUAL

1. DEFINICIONS I CONCEPTES CLAU	10
--	-----------

- . Violència
- . Tipus de violència segons la relació entre la víctima i l'agressor i el parentiu
- . Tipus de violència segons la forma emprada
- . El cicle de la violència
- . Treball en xarxa

2. PRINCIPIS ORIENTADORS	13
---------------------------------	-----------

- . Respecte a la dona
- . Integralitat
- . Coordinació i cooperació
- . Transversalitat

3. MARC NORMATIU	15
-------------------------	-----------

- . Marc internacional i resolucions de les Nacions Unides
- . Marc europeu
- . Marc constitucional
- . Llei orgànica de mesures de protecció integral contra la violència de gènere.
- . Carta de drets de les dones víctimes de violència de gènere en la Llei integral
- . Altres normes estals que cal tenir en compte
- . Marc estatutari: Llei orgànica 6/2006, de 19 de juliol, de reforma de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya

4. METODOLOGIA PER A L'ELABORACIÓ DEL PROTOCOL	18
---	-----------

MARC PRÀCTIC**5. MESURES DE SENSIBILITZACIÓ, PREVENCIÓ, DETECCIÓ I ATENCIÓ ----- 24**

- . Àmbit educatiu
- . Àmbit de la publicitat i dels mitjans de comunicació
- . Àmbit sanitari

6. TUTELA INSTITUCIONAL ----- 25

- . Àmbit policial
 - Polícia Local
 - Mossos d'Esquadra
 - Cos Nacional de Policia
- . Àmbit judicial
 - Àmbit penal
 - Àmbit institucional
 - Mesures judicials de protecció i seguretat de les víctimes: l'ordre de protecció
 - L'Estatut integral
 - Procés jurídicoprocessal en les situacions de violència de gènere: visió pràctica
- . Àmbit sòciosanitari
 - Intervenció del Servei Sanitari
 - Servei d'Urgències
 - Programa d'atenció a la Salut Sexual i Reproductiva
 - Intervenció dels Serveis Socials municipals

7. AGENTS DE LA XARXA SOCIAL, ASSOCIATIVA I FUNCIONS ----- 36

- Altres serveis de l'Ajuntament de Vilanova i la Geltrú:
 - Oficina de Promoció de l'Equitat
 - Oficina de Drets Civils
 - Educació
- Col·legi Oficial de Psicòlegs de Barcelona
- Associació de Dones La Frontissa
- Institut de Reinserció Social (IRES)

8. FACTORS DE RISC	40
Valoració de factors de risc individual	
Factors de risc socials	
Conseqüències de la violència de gènere en la salut	
9. ACOMPANYAMENT	43
10. PUNTS D'INFORMACIÓ I D'ATENCIÓ A LES DONES	44
11. AGRAÏMENTS	47
ANNEX I:	
QÜESTIONARI DE VALORACIÓ DE RISC D'AGRESSIONS NOVES	48

UN PROJECTE AMB COMPROMÍS

Per començar a situar-nos ens cal relatar i mostrar el recorregut dels desitjos que han fet possible la realització d'aquest document que teniu ara a les mans. Ha estat la finesa d'embastar i teixir els objectius, que cada persona singular va anar abordant des de la reflexió , i més enllà d'això, des del coneixement i la sensibilitat.

Aquest complex, però esperançador procés, creiem de debò que funcionarà com un antídoto envers les conductes violentes, aquelles que ens han dut a aplegar-nos per repensar maneres de fer.

Hem volgut tenir present en tot moment que aquests dos ingredients: el coneixement i la sensibilitat, serien eines imprescindibles per avançar.

Ens va esperonar la necessitat de trobar respostes més específiques per a un problema de gran magnitud. Ja havíem anat veient que el dia a dia ens demostrava que les solucions "hegemòniques" no ens eren de gaire utilitat. Malauradament, ens ho feia palès des de la pràctica , des dels comportaments i el més esfereïdor, des de les estadístiques,...

L'únic avantatge de tenir ja alguna experiència en l'abordatge de la violència , és el convenciment que cal treballar en xarxa, desplegant la potència d'un saber comú. I tintat amb l'estímul del compromís per posar-ho tot en joc, per tal d'anar perfilant simbologies de canvi, i trencar la dinàmica de la repetició.

Unes noves mirades i unes noves mesures per resignificar els espais on circulen els diàlegs i les relacions vives, les que tenen en el seu si la riquesa i les paradoxes de tot allò que sempre està en procés.

Atès que la violència destrueix la creació i recreació de la vida i la convivència humana, se'ns fa imprescindible que practiquem formes de restitució, i formes de prevenció, i hem intentat recollir-les en l'horitzó d'aquesta eina.

Hi trobareu accions dirigides a diferents nivells, elaborades des d'un saber raonat, però orientat pels sentits, amb la intenció de generar elements de mediació, configurant espais de confiança que travessin les línies que empresonen i incomuniquen el món personal i el món social.

Hem procurat sumar les energies i orientar-les amb un fonament comú que té dues cares: l'una, el desig de cancel·lar dels costums les pràctiques violentes i l'altra, la vocació d'instal·lar en el seu lloc la pau com a font civilitzadora.

Amb aquest bagatge encetem un camí per compartir.

D'ON PARTIM?

Des del Pla d'Equitat de l'Ajuntament de Vilanova i la Geltrú es va plantejar la necessitat de redefinir els circuits existents d'atenció en els casos de violència per qüestions de gènere, per tal de poder donar una atenció millor i més àmplia a les dones que la pateixen.

Sorgia, així, la necessitat d'elaborar un protocol nou, partint del precedent del Protocol realitzat pel Consell Comarcal i del "Protocol d'actuació interdepartamental" de l'Ajuntament de Vilanova i la Geltrú.

Vilanova i la Geltrú és capital de comarca, amb més de 60.000 habitants i té prop de 100 casos de violència a l'any, situació considerablement diferent a la d'altres poblacions petites de la comarca que han de comptar amb la col·laboració comarcal per poder resoldre la seva problemàtica concreta.

A part d'aquests factors, n'hi va haver d'altres que varen ser determinants a l'hora de decidir elaborar aquest Protocol:

- . Els canvis legislatius que han anat sorgint en els últims temps i que han culminat sobretot amb la promulgació de la Llei orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere.
- . Les necessitats de redefinir rols, funcions, circuits i actuacions que feia imprescindible actualitzar els coneixements dels diferents agents: socials, sanitaris, jurídics, policials, d'ensenyament i judicials.
- . L'aplicació dels principis de transversalitat, coordinació, cooperació i integralitat.

Un cop presa la decisió, per a la preparació del protocol nou es va comptar amb la participació dels diferents agents socials de la ciutat que van posar de relleu les necessitats, els recursos dels quals disposàvem i les mancances que teníem.

Va ser molt evident la necessitat no sols d'atenció a la dona víctima, sinó també la necessitat de fer-ne un seguiment posterior fins a la seva recuperació integral. L'Ajuntament va escoltar aquesta demanda i està treballant en el projecte de l'Oficina de Promoció de l'Equitat que incorporarà aquest servei. Però mentre aquesta Oficina no sigui una realitat, els Serveis Socials de l'Ajuntament són el Servei que realitza la primera acollida. Aquesta dualitat en l'atenció es pot observar en la redacció d'aquest protocol.

En darrer terme, la finalitat del protocol és ser una eina útil de treball per als professionals, que permeti a les dones víctimes de suportar millor el dolorós procés en què es veuen immerses i, sempre i en qualsevol cas, que els permeti sentir-se acompanyades pels professionals que malauradament hauran de visitar, sens perjudici de continuar la tasca de prevenció per evitar aquestes situacions de cara al futur.

El Protocol, doncs, ajuda a marcar el circuit que ha de seguir una dona des del moment que entra a la xarxa per qualsevol de les vies possibles. L'objectiu és que hagi de recórrer el mínim de serveis diversos per tal de minimitzar la victimització secundària i resoldre la situació amb el mínim d'esforç per part seva. Han de ser els diferents serveis els que, coordinats, ofereixin la millor solució a cada problemàtica concreta, i el temps serà el factor que ens dirà, amb el recull d'experiències, allò que cal millorar i adaptar, atès que el protocol com a eina de treball és viu i subjecte a canvis.

Esperem aconseguir-ho i que sigui útil per a tothom.

MARC CONCEPTUAL

1. DEFINICIONS I CONCEPTES CLAU

Violència

La violència té lloc quan s'exerceix qualsevol tipus de força sobre una persona. La relació de causalitat entre l'acció violenta i l'objectiu d'aconseguir alguna cosa no sempre és clara o immediata.

Les situacions de violència es donen quan dos o més individus es troben en una confrontació o conflicte i una o més de les persones afectades resulta perjudicada, ja sigui per agressió física, verbal o de forma psicològica.

Sorgeix com a conseqüència d'una interacció problemàtica entre l'individu i l'entorn que l'envolta, que pot tenir diverses dimensions:

- Entorn immediat (família, escola...). Són els entorns en els quals l'individu estableix relacions més estretes i freqüents. La violència es manifesta sovint en l'entorn familiar, que és on s'adquireixen els primers models i s'estructuren les primeres expectatives del que s'espera d'un mateix i dels altres.
- Entorn pròxim (barri, comunitat...). Són ambients en els quals el subjecte i la seva família estableixen relacions socials, de manera natural i per resoldre problemes comuns.
- Organització social del medi (sistema econòmic i polític, mitjans de comunicació...). L'ambient en el qual viu el subjecte influeix, de manera sovint inconscient, en els seus valors i el seu comportament. Una exposició continuada a la violència (a partir de notícies, pel·lícules o situacions reals) repercuteix en l'assimilació d'aquesta violència com a resposta d'interacció vàlida i efectiva.
- Estructura social i cultural, creences i actituds: els paràmetres intangibles que conformen l'escala de valors i els posicionaments del subjecte envers tot allò que l'envolta regulen en gran mesura la seva manera de procedir i de relacionar-se amb els altres.

Cal involucrar, per tant, tota la societat en la lluita contra la violència, per abolir estereotips desqualificadors i pautes de comportament que obstaculitzen les relacions en condicions de respecte i igualtat.

La violència exercida en qualsevol d'aquests àmbits interfereix en la salut global de l'individu -definida per l'Organització Mundial de la Salut (OMS) com un estat de benestar complet en els aspectes físic, mental i social-, i cal treballar, doncs per eradicar-la. El millor antídote per combatre-la d'arrel és la prevenció i, per extensió, l'educació. És un fet àmpliament acceptat que la violència s'aprèn, i això implica la possibilitat d'incidir en els processos d'aprenentatge per tal de propiciar la convivència pacífica i evitar la transmissió de pautes de comportament violent i discriminatori per raó de sexe, cultura o de qualsevol altra raó.

Tipus de violència segons la relació entre la víctima i l'agressor i el seu parentiu

• Violència familiar

La violència familiar és la que es produeix, normalment en l'àmbit domèstic, entre dos o més membres d'una unitat familiar (entesa aquesta en un sentit ample). No comporta, per tant, cap distinció de sexe o edat, i no conté tampoc cap requisit quant a la relació de parentiu entre la víctima i l'agressor. Les conductes agressives se solen exercir sobre els membres més vulnerables, especialment dones, infants i gent gran. S'inclouen en aquesta definició les manifestacions de violència produïdes amb posterioritat a la ruptura d'una relació familiar o de convivència.

• Violència de gènere (o contra les dones)

La violència de gènere és la que exerceix un subjecte masculí contra una dona per considerar-la mancada dels drets mínims de llibertat, respecte i capacitat de decisió. L'objecte de la Llei 1/2004 és la violència de gènere en el marc d'una relació sentimental, ja sigui esporàdica o estable i tant si hi ha convivència com si no n'hi ha. És un fenomen que afecta tots els sectors de la població, independentment del nivell de formació, del poder adquisitiu, de l'origen o de les creences. S'entén que hi ha violència contra les dones en tots aquells actes susceptibles de causar danys de naturalesa física o psicològica, incloent-hi les amenaces, coercions i privacions arbitràries de llibertat.

Tipus de violència segons la forma emprada

• Violència física

Qualsevol acció no accidental que provoqui o pugui provocar danys físics o malaltia (real o potencial). És la més evident i, en cert sentit, fàcil de detectar i de demostrar. També és, però, la que de forma més immediata i contundent pot provocar danys irreversibles.

• Violència psíquica

Actes o conductes que alterin o puguin alterar el context afectiu necessari per al desenvolupament psicològic normal de la persona. L'exposició a actituds de rebuig, els insults, les humiliacions, les amenaces o l'aïllament són susceptibles de causar danys psíquics. L'efecte acumulatiu i progressiu d'aquests danys fa que una detecció precoç sigui clau alhora de capgirar la situació.

• Violència sexual

Actes que s'exerceixen contra el cos de la víctima per tal de forçar relacions sexuals contra la seva voluntat. Es poden dur a terme de forma agressiva i causant dolor, o bé mitjançant engany i per desconeixement (en el cas

dels menors, per exemple). La humiliació i l'abús d'autoritat acostumen a acompanyar aquest tipus de violència, que és al mateix temps una agressió física i un ultratge psíquic que atempten contra la llibertat sexual de la persona.

• **Violència econòmica**

Actes o condicions que coartin l'autonomia i la llibertat de moviments per viure amb dignitat. La desigualtat en l'accés als recursos econòmics o la negació del dret a l'educació, a l'habitatge i a un lloc de treball –drets reconeguts en la Constitució espanyola– són formes de violència que obstaculitzen la convivència, la integració i el desenvolupament social.

El cicle de la violència

Un cop el procés ha començat, no s'interromp per ell mateix i té les fases següents:

- Fase d'acumulació de tensió: es caracteritza per la tensió que pateix l'agressor. La dona intenta controlar la situació perquè pensa que així pot evitar la violència, però en realitat no entén que no depèn d'ella sinó d'ell.
- Fase d'episodi agut: es dona en el moment que es produeix l'agressió.
- Fase de 'lluna de mel': l'agressor mostra el seu penediment i implica la dona en l'acte violent, fent-la sentir culpable del que ha passat.

Quan una dona està immersa en una situació de maltractament, normalment es troba debilitada tant físicament com psíquicament, la qual cosa dificulta la presa de decisions immediates. És aquí on l'actuació professional davant d'una demanda puntual pot facilitar la comprensió del procés que està vivint.

Mitjançant la identificació de senyals i símptomes es pot establir un pla d'actuacions integral. Per això és necessari fer una avaluació del risc:

- Característiques de la víctima: recursos personals, danys rebuts, consciència de risc.
- Valoració del cicle de la violència.
- Comportament de l'agressor: impulsivitat, consum de drogues, etc.
- Maltractaments anteriors i/o intents previs: si n'hi ha hagut, cal conèixer els resultats i el motiu que els va precipitar.
- Valoració dels recursos socials de les parts: amb més aïllament social hi ha més probabilitat que la situació d'agressió es torni a repetir.

Treball en xarxa

Atesa la multiplicitat de factors que conflueixen en el fenomen de la violència de gènere i familiar, l'enfocament multidisciplinari és essencial per abordar el problema. Amb fonament en aquest plantejament, els/les diferents professionals que intervenen en el tractament dels casos -jutges, treballadors socials, psicòlegs, educadors, membres dels cossos de seguretat, etc.- han de treballar conjuntament i de forma coordinada per tal d'acompanyar les víctimes en tot moment i procurar que la seva vivència resulti el menys traumàtica possible. Parlem de treball en xarxa perquè és fonamental que la tasca es plantegi sobre un consens i es dugui a terme en col·laboració per part de tots els/les agents i actors implicats/des, per tal de garantir l'atenció integral.

2. PRINCIPIS ORIENTADORS

La violència exercida en l'entorn familiar i, en particular, la violència de gènere constitueix un greu problema de la nostra societat que exigeix una resposta global, i per això transversal, coordinada i integral per part de tots els poders públics.

Aquesta atenció integral a les víctimes requereix:

Respecte a la dona

Les intervencions, les estratègies, les mesures han de cercar l'empoderament de les dones i la seva autonomia, independentment de la seva raça, ètnia, cultura, discapacitat, edat, creences i/o religió. Per tant, qualsevol intervenció ha de respectar l'autonomia de la dona i oferir els recursos suficients per garantir com conduir el seu propi procés, i les decisions que prengui en qualsevol moment del procés.

Integralitat

La integralitat implica donar eines suficients a les dones i als seus /les seves fills /es i articular tots els recursos necessaris per poder sortir de la situació en què es troben, i afavorir al màxim el reforçament de la seva xarxa social i la seva inclusió autònoma.

Un dels eixos clau en aquest procés és poder oferir eines per augmentar la seva autonomia personal. A banda del suport psicològic, és necessari potenciar programes de rehabilitació psicosocial de les dones víctimes de violència i polítiques d'inserció laboral que facilitin l'articulació dels recursos previstos a la llei integral amb l'objectiu d'arribar a la independència econòmica, i a un augment de la vàlua personal de cada una d'elles. Programes que combinin la formació i l'ocupació, que vagin en la línia d'intensificar l'orientació individualitzada per a la recerca de feina i de promoure les intervencions que vetllin per la plena autonomia de les dones com a treballadores i ciutadanes, en serien alguns exemples.

Cal oferir accions per poder donar visibilitat i valor a l'experiència i al treball remunerat i no remunerat de les dones, la qual cosa, afectaria positivament la posició que tenen en l'esfera laboral i social.

L'atenció integral també suposa la no victimització secundària:

- Assegurar el dret a la informació permanent a les dones i el flux d'informació (transmesa en un context d'abordatge psicosocial) a la usuària i entre serveis, en el marc del dret a la confidencialitat i a la protecció de les dades.
- Situar la dona en el centre de la intervenció, evitant que sigui ella la que s'hagi de presentar davant dels diversos dispositius i recursos que la facin reviure l'episodi de violència. Això implica que cal que els/les professionals desenvolupin habilitats de cooperació que assegurin una atenció integral que faciliti la presa de decisions de la dona i el respecte al seu procés de creixement i autonomia.
- Exercir la tutela de la seva situació i la dels seus fills només quan existeix un risc evident per a la seva integritat física i/o psicològica, sense que això impliqui que la dona perdi el poder de gestió del seu propi procés de creixement personal, en estar immersa en un context on la intervenció de diferents professionals, familiars i amistats la pressionen, en contra de la seva voluntat, a prendre decisions que en certa manera augmenten la tensió.

Coordinació i cooperació

Per tal d'abordar un fenomen social tan complex com el de la violència de gènere cal incorporar la cooperació com un valor. Un valor que marca les metodologies de treball, les estructures de direcció, participació i gestió de tal manera que els/les professionals visquin la cooperació com un pas endavant i no com una pèrdua de poder o de les pròpies competències.

L'experiència evidencia que accions encaminades a donar resposta a una acció violenta preses unilateralment i sense el consens amb altres agents socials, han arribat a dificultar el procés emprès per la pròpia dona i han situat fora d'ella el control de la situació. Per aquest motiu, treballar des del reconeixement del paper i de les responsabilitats diferenciades dels diferents agents socials, organitzacions i entitats o associacions de dones, generant models de treball basats en l'acord i que situïn la dona, i la seva capacitat per prendre decisions, en el centre de l'acció professional, sorgeix com un valor que cal incorporar en tot moment. Aquest valor es fa imprescindible i esdevé el sentit de l'atenció integral.

Transversalitat

La Llei Integral de Violència de Gènere incorpora el principi de transversalitat per tal de tenir en compte totes les demandes i les necessitats específiques de les dones víctimes de violència de gènere.

Treballar transversalment significa que tots els agents implicats han d'incorporar mesures específiques en les seves actuacions, en les de prevenció, en les d'atenció, etc., per fer-les més efectives.

3. MARC NORMATIU

Marc internacional i resolucions de les Nacions Unides

La Declaració Universal dels Drets Humans, de 10 de desembre de 1948, estableix la no discriminació per raó de sexe en matèria de drets i llibertats, així com, entre d'altres drets, el dret a la vida, la llibertat i la seguretat, la prohibició de la tortura i els tractes inhumans, cruels i degradants, el dret a la igualtat davant la llei i a la protecció contra qualsevol discriminació i el dret a contraure matrimoni i a la igualtat de drets dins del matrimoni i la família.

El 1979 les Nacions Unides aproven la "Convenció sobre l' Eliminació de totes les Formes de Discriminació contra la Dona".

L'Assemblea General de les Nacions Unides, el 20 de desembre de 1993, va proclamar la Declaració sobre l'eliminació de la violència contra la dona, en la qual es recomana als estats membres que adoptin mesures per eradicar la violència contra la dona.

La IV Conferència Mundial de les Nacions Unides sobre la dona celebrada a Beijing l'any 1995 consolida el seu compromís per analitzar i eliminar la violència de gènere i declara que "la violència contra les dones és el resultat de les històriques relacions de poder desigual entre homes i dones".

La Convenció de les Nacions Unides sobre l'Eliminació de totes les formes de discriminació contra la dona (CEDAW) en la Recomanació general 19 de 1992 estableix: "Les actituds tradicionals segons les quals es considera la dona com a subordinada o se li atribueixen funcions estereotipades perpetuen la difusió de pràctiques que impliquen violència o coacció, com són la violència i els maltractaments a la família, els matrimonis forçosos, l'assassinat per presentar dots insuficients, els atacs amb àcid i la circumcisió femenina."

Marc europeu

L'any 1999 és declarat com a Any Europeu de Lluita contra la Violència de Gènere.

La Resolució del Consell d'Europa, de 17 de juliol de 2002, insta els estats a elaborar estratègies d'intervenció col·lectiva en l'àmbit local, de forma que hi hagi una coordinació entre les diverses institucions i es mobilitzin els recursos humans i financers per combatre la violència domèstica.

La decisió 803/2004 adoptada pel Parlament Europeu el 21 d'abril del 2004, per la qual s'aprova el programa Dafne II (2004-2008) d'acció comunitària per prevenir i combatre la violència exercida sobre els nens, els joves i les dones, parteix del fet que els efectes de la violència física, sexual o psicològica exercida sobre qualsevol d'aquests tres grups estan tan estesos a la Comunitat que constitueixen una autèntica xacra sanitària i un obstacle per al gaudiment d'una ciutadania en condicions de seguretat, llibertat i justícia.

Segons aquest text, "és important i necessari reconèixer les greus repercussions de la violència, tant en termes immediats com a llarg termini, per a la salut, el desenvolupament psicològic i social i la igualtat d'oportunitats dels afectats", així com "l'elevat cost social i econòmic que suposa per a tota la societat".

Marc constitucional

La constitució estableix que Espanya es constitueix en un Estat social i democràtic de Dret. Propugna entre els seus valors la igualtat i que els poders públics tenen l'obligació de promoure les condicions per a la llibertat i la igualtat de l'individu. Com a drets fonamentals s'estableixen: la igualtat davant de la llei i la no discriminació, entre d'altres, per raó de sexe, i el dret a la vida, a la integritat física i moral, i la prohibició de la tortura i les penes o tractes inhumans o degradants.

Llei orgànica de mesures de protecció integral contra la violència de gènere

En l'exposició de motius, la llei orgànica 1/2004, defineix la violència de gènere com aquella que "es dirigeix sobre les dones pel fet de ser-ne, per ser considerades, pels seus agressors, mancades dels drets mínims de llibertat, respecte i capacitat de decisió".

Aquesta llei és d'aplicació a les dones víctimes de violència exercida pels qui són o han estat els seus cònjuges o pels qui estan o hagin estat lligats a elles per relacions d'afectivitat, encara que no hi hagi convivència.

Parteix de la base que la violència de gènere s'ha d'abordar transversalment, ja que afecta tots els sectors de la societat i necessita solucions que incideixin en la multiplicitat de les seves causes i efectes. Per això, la resposta institucional vol ser global, establint mesures de sensibilització, prevenció i detecció en l'àmbit educatiu, en l'àmbit de la publicitat i dels mitjans de comunicació, i en l'àmbit sanitari.

Estableix el dret a la informació, a l'assistència social integral, a l'assistència jurídica, drets laborals i prestacions de la seguretat social, drets de les funcionàries i drets econòmics, així com la tutela institucional, penal i judicial, dintre de la qual destaca la creació dels nous Jutjats de Violència.

Carta de drets de les dones víctimes de violència de gènere en la llei integral

- Dret a la informació
- Dret a l'assistència social integral

- Dret a l'assistència jurídica gratuïta
- Drets laborals i funcionarials
- Drets a les prestacions de la Seguretat Social
- Drets econòmics
- Estatut de la víctima

Altres normes estatals que cal tenir en compte

- Llei orgànica 11/2003, de 29 de setembre, de mesures concretes en matèria de seguretat ciutadana, violència domèstica i integració social dels estrangers.
- Llei orgànica 15/2003, de 25 de novembre, de reforma del Codi Penal.
- Llei 27/2003, de 31 de juliol, reguladora de l'ordre de protecció de les víctimes de violència domèstica.

Marc estatutari: Llei orgànica 6/2006, de 19 de juliol, de reforma de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya

El nou estatut estableix en el títol preliminar que els poders públics de Catalunya han de promoure els valors de la llibertat, de la democràcia, de la igualtat, del pluralisme, de la pau, de la justícia, de la solidaritat, de la cohesió social, de l'equitat de gènere i del desenvolupament sostenible.

L'article 19 enumera els drets de les dones:

- “1. Totes les dones tenen dret al lliure desenvolupament de llur personalitat i capacitat personal, i a viure amb dignitat, seguretat i autonomia, lliures d'explotació, maltractaments i tota mena de discriminació.
2. Les dones tenen dret a participar en condicions d'igualtat d'oportunitats amb els homes en tots els àmbits públics i privats.”

En el títol referent a les institucions es disposa que la llei electoral de Catalunya ha d'establir criteris de paritat entre dones i homes per a l'elaboració de les llistes.

Per últim l'article 41 titulat “Perspectiva de Gènere” introdueix els principis rectors següents:

- “1. Els poders públics han de garantir el compliment del principi d'igualtat d'oportunitats entre dones i homes en l'accés a l'ocupació, la formació, la promoció professional, les condicions de treball, inclosa la retribució, i

en totes les altres situacions, i també han de garantir que les dones no siguin discriminades a causa d'embaràs o de maternitat.

2. Els poders públics han de garantir la transversalitat en la incorporació de la perspectiva de gènere i de les dones en totes les polítiques públiques per a aconseguir la igualtat real i efectiva i la paritat entre dones i homes.

3. Les polítiques públiques han de garantir que es faci front de manera integral a totes les formes de violència contra les dones, i als actes de caràcter sexista i discriminatori; han de fomentar el reconeixement del paper de les dones en els àmbits cultural, històric, social i econòmic, i han de promoure la participació dels grups i de les associacions de dones en l'elaboració i en l'avaluació d'aquestes polítiques.

4. Els poders públics han de reconèixer i tenir en compte el valor econòmic del treball de cura i atenció en l'àmbit domèstic i familiar en la fixació de llurs polítiques econòmiques i socials.

5. Els poders públics, en l'àmbit de llurs competències i en els casos previstos a la llei, han de vetllar perquè la lliure decisió de la dona sigui determinant en tots els casos que puguin afectar la seva dignitat, integritat i benestar físic i mental, en particular pel que fa al propi cos i a la seva salut reproductiva i sexual."

4. METODOLOGIA PER A L'ELABORACIÓ DEL PROTOCOL

La dinàmica d'elaboració del protocol és impulsada pel Pla d'Equitat de l'Ajuntament que ha comptat amb la col.laboració de l'Institut Genus. En aquesta tasca han participat professionals dels diferents agents públics implicats en l'atenció a les persones, i també hi ha participat una representació de la xarxa associativa de la ciutat.

PLA D'EQUITAT

PRINCIPIS BÀSICS

Transversalitat

Coordinació

Integralitat

+

GRUPS DE TREBALL

Protocol d'atenció
a dones víctimes de
violència de gènere

El treball d'elaboració del Protocol va consistir en unes primeres jornades de formació per a tots els participants, formació sobretot en temes jurídics i molt especialment relacionada amb la nova llei orgànica 1/2004.

A continuació es van fer grups de treball per àmbits d'actuació amb l'objectiu de definir en primer terme, entre tots, què es volia i què es pretenia amb el nou protocol. Van aparèixer debats diversos:

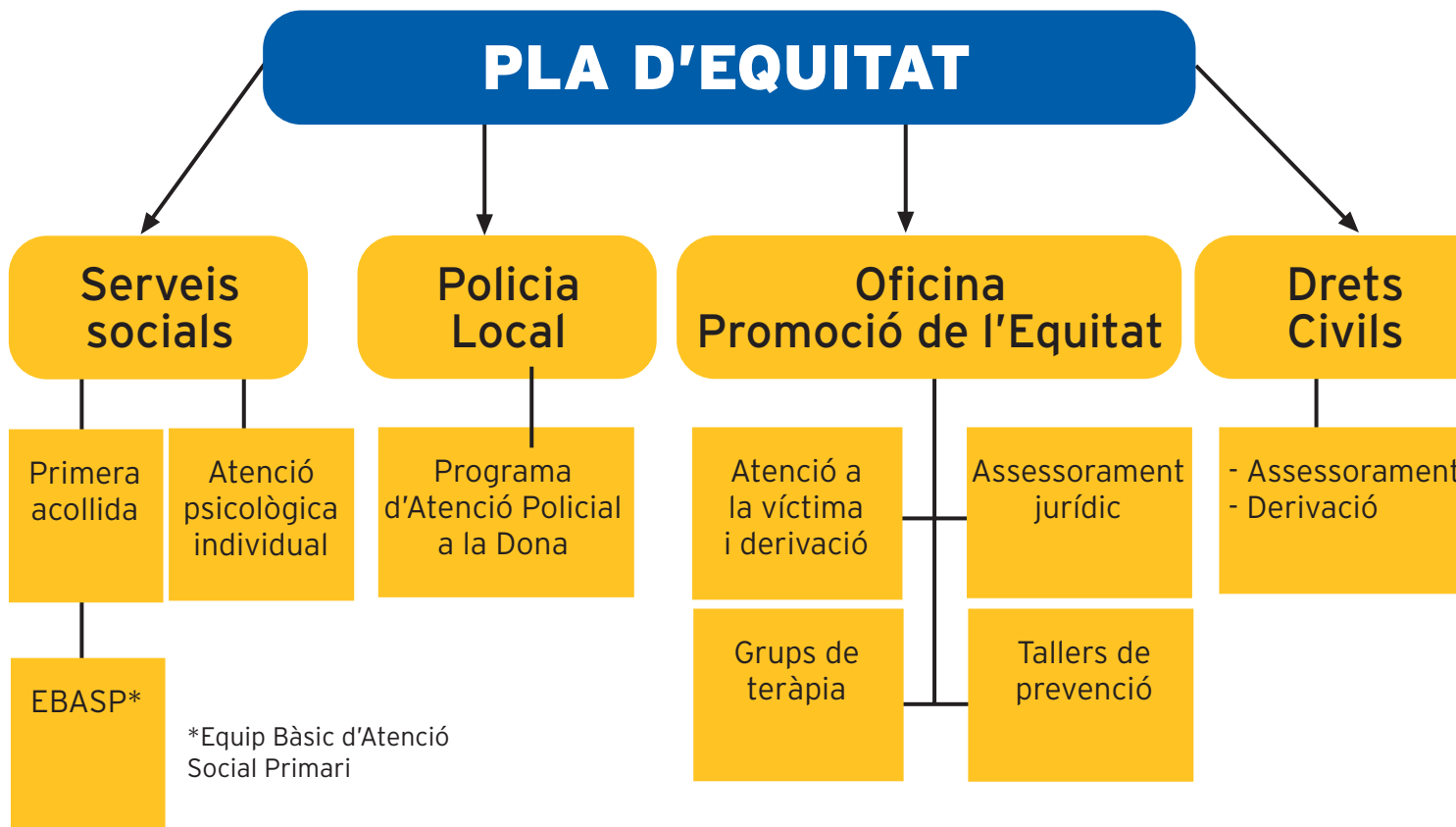
- Conceptualització de la violència de gènere com un comportament estès que afecta el dret d'igualtat i de dignitat en les relacions humanes.
- Es va comprovar que, en l'àmbit legislatiu, hi havia un canvi progressiu d'un procediment d'impuls privat a un procediment d'impuls públic, és a dir, que els professionals que tenen coneixement d'una situació de violència de gènere, d'acord amb el que disposa la llei, tenen l'obligació de denunciar.
- El principal problema que es va plantejar i que va portar hores de discussió va ser la dicotomia entre l'obligació legal de denunciar i el principi del secret professional i sobretot la dicotomia entre l'obligació de denunciar per part dels professionals i la voluntat o no de la dona víctima de maltractaments de fer-ho.
- Quins són els factors de risc?
- Quina resposta cal tenir davant de l'agressor?
- Actuem sobre mal produït o bé calen accions per evitar-lo?
- Quins han de ser els criteris de prevenció?
- Dificultat de provar la violència psíquica.
- Cal marxar de l'estereotip de serveis socials igual a exclusió social.
- Dificultat de coordinació i de treball en xarxa.
- Cal evitar la victimització secundària en què es pot trobar la dona víctima.

El procés participatiu es va cloure amb la definició de les necessitats següents:

- El protocol ha de ser d'atenció a la violència contra les dones i per tant el seu àmbit d'actuació és més ample que el de la violència familiar. La problemàtica que es vol abordar ve donada per la violència que pateix una persona pel sol fet de ser dona.
- Cal un treball multidisciplinari entre tècnics i polítics de diferents àrees.

- Cal aprofundir en els principis d'actuació de coordinació, cooperació i integralitat entre els serveis existents.
- Cal crear un servei municipal integral d'atenció, seguiment i tractament que permeti, en definitiva, una tutorització de tot el procés (l'Ajuntament ha entomat aquesta demanda i està treballant en el projecte d'una Oficina de promoció de l'Equitat).
- Cal informació i educació a la dona víctima perquè pugui prendre consciència i sobretot que aquesta presa de consciència li serveixi per no perpetuar situacions de violència.
- Cal poder oferir a les dones un seguit de serveis destinats concretament a elles com atenció psicològica, assessorament jurídic, acompanyament en la inserció laboral, etc., serveis en els quals es treballa també des de les diferents àrees implicades de l'Ajuntament.

METODOLOGIA PER A L'ELABORACIÓ DEL PROTOCOL

+

Agents públics
i associacions

=

ÀMBITS DE TREBALL

Socio-educatiu
Comunicació

Sanitari

Jurídico-
Policia

Protocol d'accions
contra la violència
de gènere

5. MESURES DE SENSIBILITZACIÓ, PREVENCIÓ, DETECCIÓ I ATENCIÓ

Desenvolupament de la Llei de mesures de protecció integral contra la violència de gènere:

Àmbit Educatiu

La Llei 1/2004 en el capítol I es refereix als principis i valors que cal introduir en l'àmbit educatiu i aposta de manera clara:

- Pel respecte a la igualtat entre homes i dones.
- Pel foment de la tolerància en la convivència.
- Per la formació per a la prevenció de conflictes i per a la seva resolució pacífica.

Propostes d'accions:

- Facilitar la formació a tot el professorat dels centres d'ensenyament (públics, concertats, privats) i de tots els nivells educatius en la difusió de principis i valors proposats per la Llei integral en l'àmbit educatiu: pel que fa referència a la igualtat entre homes i dones, foment de la tolerància en la convivència, prevenció de conflictes i la seva resolució pacífica.
- Formar el professorat en la detecció precoç de situacions de violència de gènere i en la canalització i la cooperació en relació a la situació concreta.
- Suggestir la necessitat que en cada centre docent hi hagi una persona de referència per a la tasca de formació i coordinació.
- Promoure la formació i la cooperació de les Associacions de Mares i Pares (AMPA) i d'altres entitats relacionades amb aquest àmbit.

Àmbit de la publicitat i els mitjans de comunicació

La Llei 1/2004 en el seu article 14 estableix que:

- Els mitjans de comunicació fomentaran la protecció i salvaguarda de la igualtat entre home i dona, evitant qualsevol discriminació entre ells.

- La difusió d'informacions relatives a la violència contra la dona ha de garantir la defensa dels drets humans, de la llibertat i de la dignitat de les dones i dels seus fills. També es tindrà cura del seu tractament gràfic.

Propostes d'accions:

- Promoure la formació dels professionals de la comunicació i de la publicitat.
- Realitzar campanyes locals de sensibilització i d'identificació de les situacions de violència contra les dones.
- Realitzar accions de comunicació i de sensibilització en relació a la cultura de la igualtat entre homes i dones, amb especial preferència als joves.
- Promoure l'autoregulació i el control de la publicitat amb connotacions sexistes en l'àmbit de Vilanova i la Geltrú.
- Destinar espais de comunicació específics sobre la matèria en els programes i mitjans de comunicació locals.

Àmbit sanitari

La Llei 1/2004 estableix la necessitat de promoure actuacions per a una detecció precoç de la violència.

Propostes d'accions:

- Promoure la formació i sensibilització continuada dels professionals i tècnics sanitaris per a la detecció precoç de la violència de gènere.
- Suggestir la necessitat que en cada centre sanitari hi hagi una persona de referència per a la tasca de formació i coordinació.
- Promoure la comunicació en situacions de risc entre les diferents àrees sanitàries.

6. TUTELA INSTITUCIONAL

La tutela dels casos de violència de gènere per part de les institucions té un caràcter general, però es reflecteix d'una forma més específica en dos àmbits: el policial i el judicial, d'una banda i el sòciosanitari, de l'altra.

Àmbit policial

Les competències que la Llei de Forces i Cossos de Seguretat de l'Estat atorga als diversos cossos policials prioritza la persecució i prevenció de delictes, incloent-hi la persecució de la violència contra les dones.

• Policia Local

Aplica el Programa d'Atenció Policial a la Dona format per agents amb formació especialitzada per atendre les víctimes de violència familiar i de gènere. Per part de la Policia Local es presta a la víctima una acollida adequada a la seva situació i de forma personalitzada. En concret, es realitzen les següents actuacions:

- Actuació policial al lloc dels fets, primera assistència, protecció a la víctima, assessorament, suport i informació del procediment a seguir.
- Tramitació de denúncies i instrucció de diligències policials, d'acord amb els protocols establerts.
- Informació dels drets a la persona perjudicada.
- Informació d'ajuts i assistència a les víctimes de delictes violents i contra la llibertat sexual.
- Informació de drets a la víctima d'actes de violència domèstica en l'àmbit familiar relacionats amb la possibilitat d'iniciar tràmits civils (de separació i/o divorci).
- Informar de les mesures assistencials, cautelars i de protecció i derivació als diferents centres socials, sanitaris, jurídics i d'ajut a la víctima pel que fa a:
 - Serveis d'orientació jurídica i/o psicològica.
 - Centres d'acolliment a Catalunya.
 - Servei d'allotjament d'urgència, etc.
 - Sol·licitud d'ordre de protecció a petició de la víctima o d'ofici.
- Control de les mesures de protecció i facilitar mesures d'autoprotecció d'acord amb les possibilitats de cada cas: canvis de pany de la porta del domicili; canvi del número de telèfon, comprovació de trucades a la porta abans d'obrir; cites sempre en llocs públics i si pot ser acompanyada; contactes amb familiars, amics i veïns de confiança; mantenir el telèfon lliure i la trucada preparada al 091 (C.N.P.), 092 (P.L.), 088 (M.E.), que en un futur bastant immediat restaran centralitzats en el 112; canvis d'itineraris evitant zones solitàries i apartades, etc.
- Sol·licitud de consulta al Registre Central per la Protecció de les Víctimes de Violència Domèstica. Aquest registre pertany al Ministeri de Justícia, amb seu a Madrid.
- Acompanyar, si és necessari; atenent les circumstàncies de cada cas es fa acompanyament al centre sanitari, al domicili, etc.

· Seguiment posterior dels fets denunciats. Mantenir contacte telefònic periòdic per conèixer la situació; fer possible que la víctima pugui posar-se en contacte amb el servei en cas que ho necessiti.

• Mossos d'Esquadra

El Grup d'Atenció a la Víctima dels Mossos d'Esquadra –que faran efectiu el seu desplegament al municipi de Vilanova i la Geltrú a finals de l'any 2007–, a més de prestar tots els serveis esmentats en l'apartat anterior de la Policia Local, quant a les víctimes de violència domèstica, fa el control i el seguiment de les víctimes menors d'edat i majors de 65 anys, i de les víctimes de delictes violents (atracaments, robatoris amb violència i intimidació, amenaces, lesions, etc.), que tant per la seva vulnerabilitat personal com per les característiques de cada cas són susceptibles de ser ateses de forma més personalitzada.

• Cos Nacional de Policia

Aplica el mateix procediment d'actuació que utilitzaran els Mossos d'Esquadra.

Àmbit judicial

En l'àmbit judicial la Llei 1/2004, de Mesures de Protecció Integral contra la Violència de Gènere, estableix els eixos de protecció de la víctima que es detallen a continuació :

• Àmbit penal

· Agreujament de les penes en relació a les lesions (art. 36 de la LO 1/2004), maltractaments (art.37 de la LO 1/2004), amenaces (art. 38 de la LO 1/2004), coaccions (art.39 de la LO 1/2004), trencament de condemna (art. 40 de la LO 1/2004) i vexacions lleus (art. 41 de la LO 1/2004).

· Suspensió de les penes (arts. 33 i 34 LO 1/2004): es condiona en tot cas la suspensió de la pena al compliment de determinades obligacions.

· Substitució de les penes (art. 35 LO 1/2004): s'estableix que en aquest tipus de delicte la pena de presó només es podrà substituir per treballs en benefici de la comunitat i s'imposarà, a més de la subjecció a programes específics de reeducació i tractament psicològic, el compliment de determinades obligacions que garanteixen la protecció de la víctima.

· La Llei 38/02, de 24 d'octubre, de reforma de la Llei d'enjudiciament criminal disposa que sempre que sigui possible s'ha de celebrar un judici ràpid i immediat, tant en relació als delictes com a les faltes.

• Àmbit institucional

La llei preveu la creació:

- Dels Jutjats de violència sobre la dona, que han de conèixer tant les causes penals com les civils que s'hi relacionin. Actualment, és competent el jutjat número 6 de Vilanova i la Geltrú.
- De la Delegació especial del Govern contra la violència sobre la dona.
- De l'Observatori estatal de violència sobre la dona.
- De la Fiscalia contra la violència sobre la dona.
- De plans de col·laboració.

• Mesures judicials de protecció i seguretat de les víctimes: l'ordre de protecció

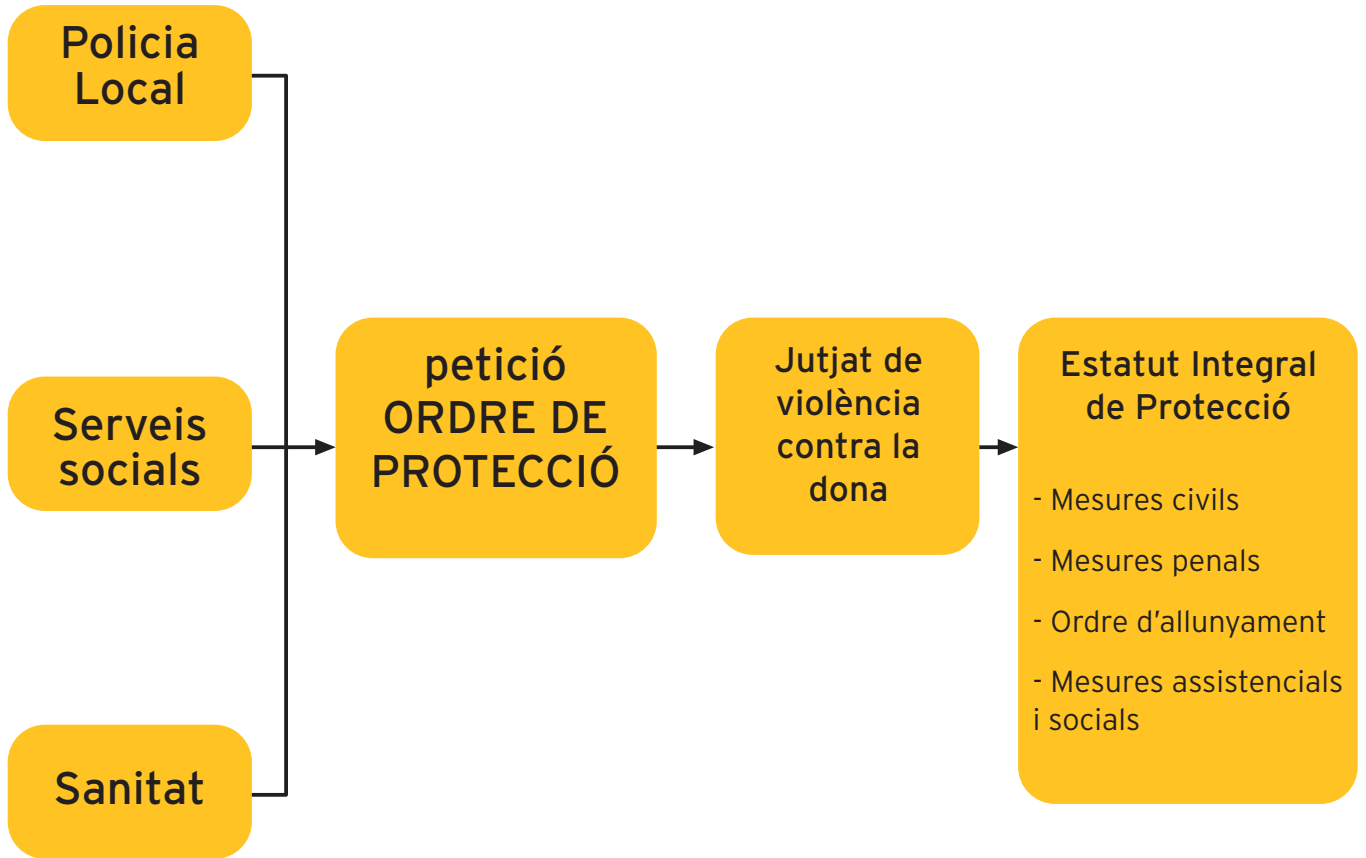
El jutge pot acordar la mesura cautelar de l'ordre de protecció.

L'ordre pot ser sol·licitada per la víctima o per aquelles persones que tinguin relació amb ella. Les entitats o organismes assistencials, públics i privats, que tinguin coneixement d'algun dels fets que fonamentin l'ordre de protecció també tenen l'obligació de posar-ho en coneixement del fiscal o del Jutjat de guàrdia.

• Estatut integral

Comprèn tot un seguit de mesures penals, civils i aquelles altres mesures d'assistència i de protecció social que siguin necessàries:

- Mesures penals: presó provisional de l'agressor, prohibició d'apropar-se a la víctima o de comunicar-s'hi, suspensió del dret de tinença i ús d'armes...
- Mesures civils: ús del domicili familiar, guarda i custòdia dels fills, suspensió de la potestat del pare, suspensió del règim de visites...

• Procés jurídicoprocessal en les situacions de violència de gènere: visió pràctica

· Davant l'agressió física o psíquica (amb signes externs objectius, com estrès emocional, ansietat, shock traumàtic, etc.), la dona ha d'acudir, de forma immediata, a un centre hospitalari. Després del reconeixement se li lliurarà l'informe mèdic oportú. També hi pot anar havent presentat prèviament una denúncia.

· La dona pot presentar la denúncia davant els cossos de seguretat (Policia Municipal, Autònoma, Policia Nacional) o davant del Jutjat de guàrdia.

Abans de presentar la denúncia, la víctima pot sol·licitar la presència d'un lletrat que l'assisteixi, particular o d'ofici. Si la denúncia es presenta davant d'un cos de seguretat, la dona té dret que hi sigui present una agent policial del sexe femení.

· Si sol·licita lletrat d'ofici, els cossos de seguretat o el Jutjat de Guàrdia demanen al Col·legi d'Advocats la immediata presència d'un lletrat de torn especial de violència domèstica.

Els honoraris professionals de la seva dedicació només seran assumits per l'Administració pública si se li reconeix amb posterioritat el benefici de la justícia gratuïta. És important informar-la.

· Un cop presentada la denúncia, es procedeix a la localització del denunciat, i depenent de la gravetat dels fets o de la improbable compareixença judicial, s'acorda la detenció de l'agressor, que passa a disposició judicial.

· Després de la declaració de l'agressor, es pren declaració judicial a la víctima en presència del seu lletrat, del fiscal i del lletrat de l'agressor. A la declaració judicial de la víctima, la dona pot demanar una ordre de protecció. També pot demanar, dins de l'ordre de protecció, mesures civils relatives a la guarda i custòdia dels menors, ús de la vivenda familiar, pensió alimentària, etc. Mesures cautelars (exposades anteriorment) que el jutjat pot acordar en aquells casos en què trobi una situació objectiva de risc per a la víctima.

· Seguidament, es pren declaració judicial a l'agressor en presència del seu lletrat, del fiscal i del lletrat de la víctima.

· A continuació, si la víctima ha demanat ordre de protecció, se celebra una audiència en presència de totes les parts i dels seus lletrats, així com del fiscal, en la qual se sol·liciten, si escau, formalment les mesures d'ordre de protecció, mesures civils, mesures penals etc.

· Acte seguit, el jutjat, si ho considera pertinent en relació a la determinació del risc, dicta una ordre de protecció amb allunyament i prohibició de tinença d'armes per a l'agressor i amb les mesures civils sol·licitades. També pot acordar presó provisional.

· L'ordre d'allunyament està vigent fins que es dicti sentència al futur judici penal o fins al termini concret que la resolució especifiqui.

- El judici oral, amb posterioritat a la presentació de proves per part de la defensa i les acusacions, se celebra davant el Jutjat Penal o la Sala de l'Audiència provincial, depenent de la gravetat dels fets.
- Les mesures civils acordades només subsistiran si en el termini de 30 dies la víctima interposa una demanda judicial civil de separació divorci o ruptura de la parella de fet. En aquest cas, les mesures civils (provisionals) subsistiran fins que es dicti sentència ferma de separació o divorci.
- Per a la interposició de la demanda civil, la víctima pot sol·licitar que el lletrat d'ofici sigui el mateix que el que porta la causa penal.
- En cas d'incompliment de l'ordre d'allunyament, voluntària i dolosa (intencionada) per part de l'agressor, la dona pot presentar denúncia i, quan es comproven els fets, l'agressor és detingut, ingressa a presó i s'obre un nou procediment penal pel delictes de trencament de mesura.
- La víctima pot personar-se com a acusació particular o simplement actuar com a testimoni el dia del judici penal. La fiscalia, que representa l'interès general i la defensa de la legalitat, sempre exerceix l'acusació pública en nom de la víctima, amb els criteris propis.
- Si existeix un acord de conformitat abans del judici entre l'advocat de l'agressor i les acusacions no se celebra judici. En aquest àmbit no existeix mediació penal.
- Tots els informes i seguiments socials i mèdics de la interessada poden tenir utilitat per provar els fets, és important que la dona tingui els documents on s'objectivi el seu procés de víctima de violència i les conseqüències, els factors de risc i en cas que es trobi sota el "cicle de la violència," que pugui condicionar la seva voluntat també.
- La víctima pot renunciar a les accions civils (indemnització pels danys personals patits com a conseqüència de l'agressió física o psíquica), però no pot renunciar a l'acció penal, ja que aquesta és pública, no privada, i continuarà endavant si el fiscal manté l'acusació.
- Si es dona el cas que la denunciant torna a viure amb l'agressor malgrat l'ordre d'allunyament o la pena d'allunyament en cas de sentència ferma, és important posar-ho en coneixement del Jutjat, si no pot considerar-se inductora del delictes de trencament.

Si retira la denúncia o se'n desdiu el dia del judici oral, i es troba en la situació del vincle afectiu condicionat pel cicle de la violència, serà important que s'expliqui per part dels professionals que l'atenen per tal que la dona no pateixi més victimització. No podem oblidar que aquest àmbit de l'Administració de Justícia està creat per ajudar-la i no per afegir patiment.

La integració de la resposta judicial a la filosofia d'atenció plena a la víctima dependrà molt del fet que es percepí l'actuació judicial com un servei públic complementari a les intervencions sanitàries i socials. Els serveis

específics d'atenció tenen el repte de ser generadors d'aquesta nova dimensió de xarxa on les dones han d'ésser el centre.

Aquest repte també suposa un cert canvi en la cultura de resposta judicial ja que, davant dels formalismes de les actuacions judicials, les actituds, la sensibilitat dels operadors jurídics, advocacia, jutges, funcionaris, etc., són fonamentals perquè aquella resposta sigui eficaç .

Àmbit sòciosanitari

• Intervenció del servei sanitari

La intervenció del servei sanitari resulta d'una importància transcendental en la detecció i en el diagnòstic de les lesions, com a forma de maltractament físic, i també en els maltractaments psicològics.

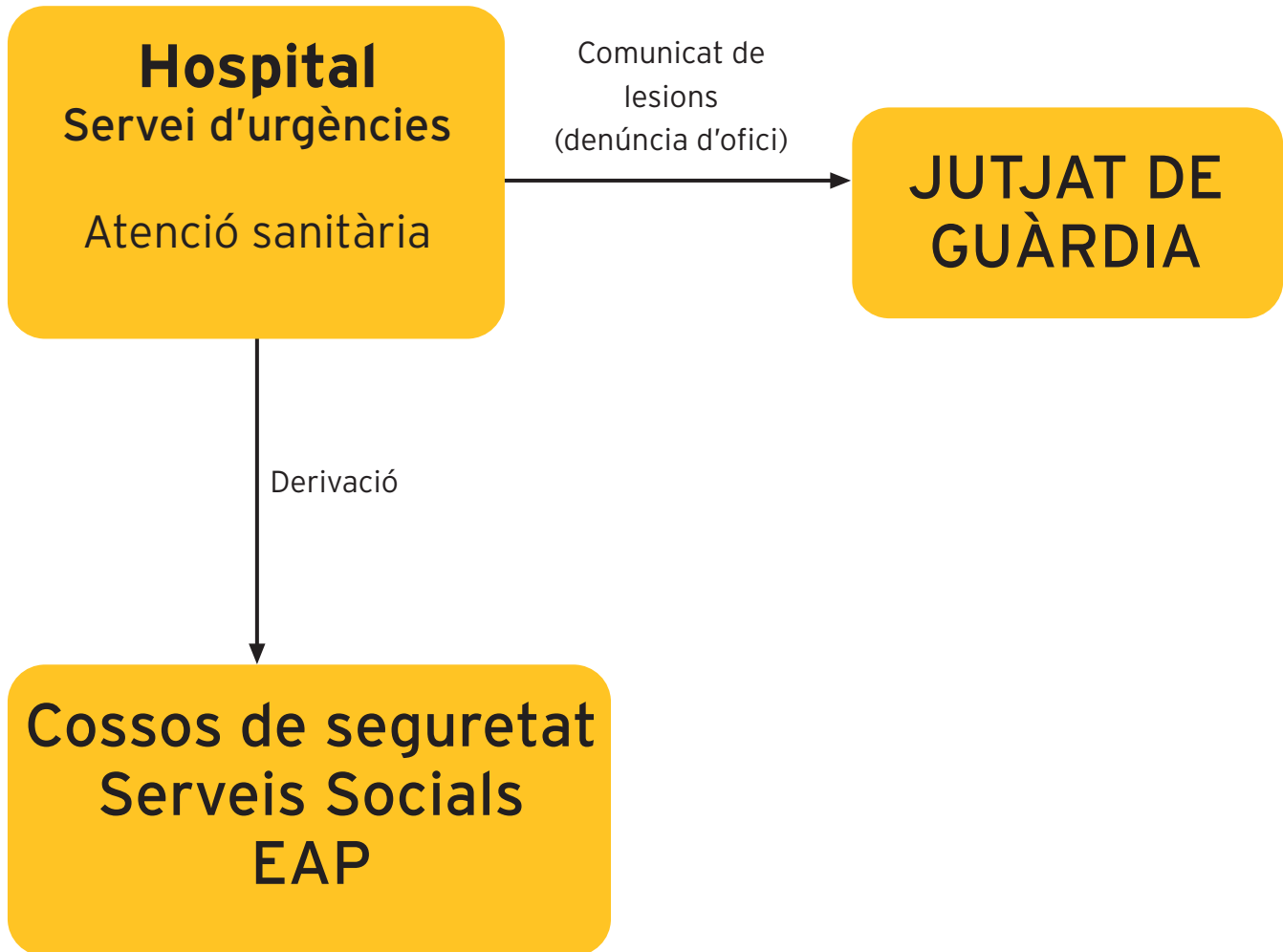
Els metges i els professionals sanitaris estan obligats a denunciar aquests delictes per raó de la seva professió. Quan en el diagnòstic apareixen objectivament elements suficients per sospitar que s'ha comès un delicte d'aquestes característiques s'ha de presentar denúncia.

• Servei d'urgències

Quan es produeix l'entrada al Servei d'Urgències d'una dona amb maltractaments físics i/o psíquics, estigui sola, acompanyada per familiars, persones del seu entorn o pels cossos de seguretat, s'inicia el procés sanitari assistencial habitual, com per a qualsevol altra persona demandant d'assistència.

Si la dona verbalitza o expressa els maltractaments, o bé el facultatiu troba indicis d'aquesta circumstància, aquest empena el comunicat de lesions i el comunicat judicial, que es traslladen al jutjat de guàrdia com a denúncia d'ofici.

Una vegada finalitzada l'assistència sanitària adient, s'orienta la dona maltractada cap als serveis socials de zona i l'equip d'atenció primària corresponent. Quan es considera que l'atenció ha d'ésser immediata i estem fora dels horaris normals d'atenció dels serveis socials i de l'equip d'atenció primària, la derivació s'efectua cap als cossos de seguretat.

• Programa d'Atenció a la Salut Sexual i Reproductiva

Descripció global:

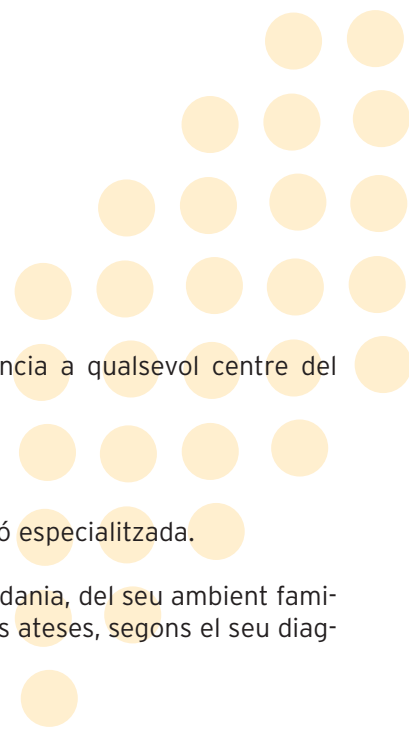
Ubicat en l'àmbit assistencial d'Atenció Primària, el Programa d'Atenció a la Salut Sexual i Reproductiva aborda la salut de la forma més àmplia possible, amb una clara orientació cap a la promoció d'hàbits saludables, la medicina preventiva i la coordinació amb la resta de recursos del seu entorn.

L'estructura del programa és la d'un servei especialitzat integrat per ginecòlegs, llevadores i personal de suport.

Mitjançant aquest servei es poden detectar situacions de maltractaments.

Descripció dels serveis per subprogrames:

- Planificació familiar:
 - Informació i assessorament sobre planificació familiar .
 - Control i seguiment dels mètodes.
 - Atenció a problemes urgents en aquesta àrea.
 - Estudi i assessorament en problemes d'esterilitat/ infertilitat.
 - Educació Sanitària. Individual i grupal. A la consulta o a l'escola.
 - **Espai específic per als joves:** els dilluns a la tarda amb accés directe (espontani i sense programar) o bé programat (amb dia i hora). Atès per un ginecòleg i una llevadora, recull les demandes d'anticoncepció, anticoncepció d'emergència, aspectes preventius, educació sanitària, informació sanitària (demanda de material per activitats docents del propis alumnes) i qualsevol altre aspecte relacionat amb la salut sexual i reproductiva en els joves. Poden acudir sols o en parella, a elecció.
- Salut maternoinfantil.
- Càncer de mama.
- Càncer de coll d'úter.
- Malalties de transmissió sexual (MTS).

- Atenció a la patologia ginecològica bàsicament preventiva.
- Menopausa.
- Unitat de Sòl Pelvià.
- Consulta Patologia Cervical.
- Visites preferents i urgents: atenció de les demandes espontànies d'assistència a qualsevol centre del PASSiR, segons una valoració inicial del problema.

• Intervenció dels Serveis Socials municipals

Els Serveis Socials s'estructuren en dos eixos: els d'atenció primària i els d'atenció especialitzada.

Els Serveis Socials d'atenció primària són els que es troben més a prop de la ciutadania, del seu ambient familiar i social; són la porta d'accés als serveis socials i orienten i deriven les persones ateses, segons el seu diagnòstic social, als altres serveis de la xarxa.

Funcions:

- Atenció personalitzada a la víctima i entorn familiar.
- Estudi i diagnòstic de la situació plantejada.
- Assessorament, orientació, seguiment i tramitació de servei d'acolliment d'estada limitada o d'urgència, per tal de proveir d'un lloc de residència.
- Valoració, pla de treball amb la persona/família i tramitació de cases d'acollida
- Informació sobre els recursos dels sistemes públics de protecció social, així com prestacions i serveis adients a la situació plantejada i a la valoració professional.
- Orientació i assessorament sobre les opcions a seguir i els recursos a utilitzar.
- Valoració, suport i acompanyament en el procés de detecció de violència i denúncia de la situació, així com en el tema de demanda de protecció a la víctima.
- Entrevistes de seguiment i suport a la recerca de sortides viables a la situació plantejada.

- Seguiment familiar directe i amb els diferents serveis i professionals en situacions de menors/disminuïts/incapacitats al nucli.
- Valoracions i tramitació de serveis i prestacions pròpies de l'Ajuntament i d'altres institucions amb l'elaboració d'informes socials, de seguiment i d'altres, si escau.
- Treball social comunitari necessari quan la situació ho requereix al barri, comunitat amb els diferents agents per iniciar i continuar accions que ajudin a millorar els problemes detectats i a incidir en la sensibilitat dels altres davant de situacions de violència.
- Atenció psicològica:
 - Acollida de la persona víctima de violència en entrevistes individuals.
 - Acompanyament i suport psicològic.
 - Diagnòstic de la situació coordinadament amb el SSAP.
 - Valoració d'accés al grup de teràpia per a dones víctimes de violència.
 - Ajuda en la detecció i el reconeixement de la situació de maltractament i la posterior denúncia, pautes a nivell emocional i pràctiques.

7. AGENTS DE LA XARXA SOCIAL, ASSOCIATIVA I FUNCIONS

Altres serveis de l'Ajuntament de Vilanova i la Geltrú

Hi ha altres serveis a l'Ajuntament de Vilanova i la Geltrú als quals es pot dirigir una dona víctima de violència: l'Oficina de Promoció de l'Equitat, l'Oficina de Drets Civils.

- **Oficina de Promoció de l'Equitat: actualment Pla d'Equitat**

Des del Pla d'Equitat es treballen 2 eixos bàsics pel que fa a les accions en contra de la violència de gènere: el preventiu i l'assistencial.

Nivell preventiu

· Sensibilització

El dret a la no discriminació, el dret a la dignitat personal, el dret a la igualtat són drets que es veuen vulnerats quan una dona és víctima de violència de gènere.

Per assolir una societat sense discriminació és necessari treballar cap a una situació on la igualtat de drets entre dones i homes, la igualtat d'oportunitats i el respecte a la diferència siguin una realitat.

Les accions de sensibilització són diverses i es treballen, des de la transversalitat, amb la resta de departaments de l'Ajuntament de Vilanova i la Geltrú adquirint forma de xerrada conferència, de curs, de comentari sobre un llibre, de concert, d'art escènic, etc. Es fan durant tot l'any en l'espai anomenat Àgora, tot i que adquireixen especial rellevància a l'entorn de les diades commemoratives del 8 de març i del 25 de novembre.

· Formació

En el Menú d'activitats per a l'ensenyament secundari s'oferta el "Taller cap a unes relacions lliures de violència", dirigit als instituts de secundària tant públics com concertats, i al Pla de Transició al Treball (PTT) que es desenvolupa a l'Escola d'Art.

L'objectiu del taller és:

- Identificar la problemàtica de la violència en el marc dels vincles afectius.
- Desvetllar els mites que dificulten el seu coneixement.
- Reflexionar sobre els elements preventius bàsics.
- Difondre els recursos adients per a demanar informació i ajut.

Nivell assistencial

Actualment, l'atenció a la víctima que es fa des del Pla d'Equitat es deriva seguidament a Serveis Socials per fer la primera acollida.

És voluntat que en un futur proper l'atenció integral -social, econòmica, laboral- es faci des de l'Oficina per a la Promoció de l'Equitat per part d'una professional especialitzada que en farà el seguiment posterior.

S'ofereixen tres serveis:

- **Atenció psicològica individual** ubicada als Serveis Socials

- **Atenció psicològica grupal**

- Per accedir a aquest servei es fa una entrevista psicològica prèvia individual on es valoren entre d'altres aspectes: els antecedents familiars i personals, la idoneïtat, les agressions, si hi ha hagut denúncies o el risc de patir noves agressions.

- Té per objectiu que les dones víctimes de violència adquireixin la capacitat de posar fi al vincle violent i facilitar la seva recuperació.

- Aquest servei ofereix la possibilitat de redactar un informe psicològic, a petició judicial, en el qual es descriu el context històric de la relació de parella, s'evidencien les seqüeles psicològiques del maltractament, s'acrediti la salut mental de la dona i la credibilitat del seu testimoni, així com la seva ratificació davant del jutjat.

- El grup està format per entre cinc i deu dones i es troba quinzenalment durant dues hores.

- **Assessorament jurídic**

- Es tracta d'un servei d'assessorament jurídic global i no especialitzat en una temàtica concreta que incorpora la perspectiva de gènere i està destinat a les dones: àmbit familiar, separacions, divorcis, parelles de fet, custòdia de fills, règim de visites, pensions alimentàries, maltractaments, arrendaments, assetjament sexual, i d'altres.

- El servei es presta dos dies a la setmana.

- Quan hi arriba una dona víctima de maltractaments se li facilita la informació legal i es realitzen les derivacions oportunes.

- **Oficina de Drets Civils**

Servei d'orientació per a la defensa dels drets de les persones, en especial del dret a la igualtat i a la no discriminació per raó d'ideologia, religió o creences, pertinença a una ètnia o nació, sexe, orientació sexual, situació familiar, edat, malaltia o minusvàlua de les ciutadanes i ciutadans de Vilanova i la Geltrú.

Els seus objectius són:

- Promoure la difusió dels drets de la persona.

- Afavorir i potenciar les iniciatives ciutadanes que tinguin per objecte la defensa, promoció i difusió dels drets humans.
- Vetllar per la preservació dels drets de la persona.

Les línies prioritàries d'actuació són:

- L'atenció a les persones.
- La promoció i sensibilització.

• Servei d'atenció 24 hores

Ofereix una cobertura permanent d'atenció integral a la víctima de violència de gènere, adaptada a les necessitats de la dona. Actua de forma coordinada el Servei d'Atenció a la Dona de la Policia Local -durant les 24 hores-, per una banda, i l'Oficina de Promoció de l'Equitat -en horari laboral-, per l'altra, junt amb Serveis Socials -en horari laboral.

Funcions

- Assegurar l'atenció a les urgències mitjançant entrevista per fer una feina d'acolliment i de contenció, i per valorar la urgència.
- Reforç del conjunt de serveis que participen en el circuit amb acompanyament professional, si és necessari.
- Derivació.

Col·legi Oficial de Psicòlegs de Barcelona (Comissió de Psicologia de la Dona)

La seva tasca és supervisar els casos on es vagi intervenint dins del municipi: cal tenir en compte els diferents agents que estan participant i l'aportació adequada de cadascú. És important estar alerta amb el moment personal i psicològic que està vivint la dona -si hi ha simptomatologia i/o lesions físiques, grau de consciència de la situació, recursos propis i del seu entorn (família, amics...) per poder afrontar decisions posteriors-, així com tenir en compte el moment del procés respecte al seu agressor (si encara conviu o hi ha separació, si hi ha ordre d'allunyament, si la dona està en una casa d'acollida o amb algú que l'allotja temporalment...).

Formació dels diferents professionals: cal que totes les persones que entraran en contacte amb la dona que està patint maltractaments tinguin un mínim de coneixements per identificar la situació, per tal d'intervenir de la manera més prematura possible. La víctima no sempre reconeix que té un problema, i per això és necessari que des de la medicina general, els/les treballadors/es socials, advocats/des, ginecòlegs, etc., es puguin explorar en el menor temps possible una sèrie d'aspectes que poden fer pensar que es tracta d'un cas de violència psicològica, física, sexual, etc., i fer-hi la intervenció corresponent.

Associació de Dones La Frontissa

Totes les activitats de La Frontissa tenen com a objectiu la promoció de les dones en tots els àmbits. Actuen en el marc de la prevenció i de l'atenció de la violència de gènere. Específicament, acullen qualsevol dona que necessiti orientació i ofereixen informació sobre els serveis que existeixen al municipi i, si es demana, fan acompanyament als tribunals.

Institut de Reinserció Social (IRES)

L'Institut de Reinserció Social es una Organització No Governamental constituïda l'any 1969 com associació civil sense ànim de lucre.

A la comarca del Garraf, entre d'altres, es porta a terme el programa "Tarda Jove" des de l'any 1998. Es un projecte d'educació per la salut, amb la finalitat de promoure conductes afectivosexuals saludables que permetin prevenir embarassos no desitjats, malalties de transmissió sexual i SIDA entre els/les joves de 12 a 24 anys.

En la seva vessant preventiva es treballa en grups altres aspectes com ara: que els joves aprenguin sobre ells mateixos, els seus interessos, les seves relacions i la seva sexualitat des d'una perspectiva de gènere.

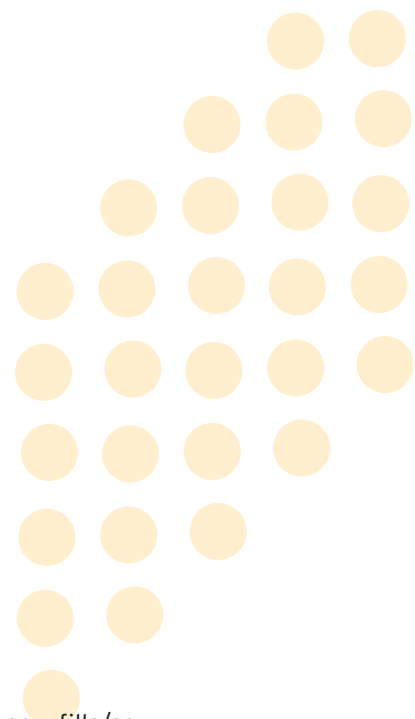
En l'espai "Tarda Jove" reben una atenció personalitzada i d'escolta activa per part del professional, que pot detectar situacions de risc i realitzar funcions d'acompanyament, derivació i coordinació amb altres recursos.

8. FACTORS DE RISC

La identificació dels factors de risc associats a les diferents formes que adopta la violència de gènere resulta decisiva per a l'elaboració d'estratègies d'intervenció. Aquests factors constitueixen la possibilitat i la probabilitat de danys relacionats amb l'existència de determinades condicions:

Valoració de factors de risc individual

- Estat psicofísic.
- Situació familiar i relacional.
- Grau de submissió.

- Grau de consciència de risc.
- Suport social.
- Història de maltractaments.
- Percepció de perillositat de la víctima.
- Possessivitat obsessiva o gelosia patològica per part dels maltractadors.
- Abús de drogues i/o d'alcohol.
- Autoestima.

Factors de risc socials

- Valors culturals imperants legitimadors de la violència.
- Procés de socialització, que influeix en la formació dels conceptes homes - dones - fills/es.
- Models de resolució violenta de conflictes.
- Respostes institucionals i comunitàries insuficients.

Conseqüències de la violència de gènere en la salut

• Conseqüències físiques

- Dany abdominal/toràcic
- Hematomes i contusions
- Síndromes de dolor crònic
- Discapacitat
- Fibromiàlgia

- Fractures
- Trastorns gastrointestinals
- Còlon irritable
- Laceracions i abrasions
- Dany ocular
- Reducció en el rendiment físic

• **Conseqüències psicològiques i conductuals**

- Abús de l'alcohol i de les drogues.
- Depressió i ansietat.
- Trastorns alimentaris i del son.
- Sentiments de vergonya i culpa.
- Fòbies i trastorns de pànic.
- Inactivitat física.
- Baixa autoestima.
- Trastorn d'estrès posttraumàtic.
- Trastorns psicossomàtics.
- Tabaquisme.
- Conducta suïcida i autodestructiva.
- Conducta sexual insegura.

• **Conseqüències sexuals i reproductives**

- Trastorns ginecològics.

- Infertilitat.
- Disfunció sexual.
- Complicacions en l'embaràs/avortament.
- Malalties de transmissió sexual, inclosa la SIDA.

9. ACOMPANYAMENT

L'acompanyament és personalitzat. Cal respectar les necessitats de cada dona, i els seus temps. Es potencia el seu grau d'autonomia i s'eviten possibles victimitzacions secundàries.

Partint d'una perspectiva d'intervenció immediata, els objectius són:

- Acollir la víctima i ajudar-la en l'expressió i comprensió de la seva problemàtica.
- Valorar el risc potencial de perillositat en què viu. S'acompanya com a annex número I un qüestionari de valoració de risc d'agressions noves.
- Abordar estratègies urgents d'afrontament necessàries en la seva situació
- Avaluar psicològicament la víctima i buscar els recursos terapèutics adequats

Actitud davant l'acollida:

- Creure el que relata la víctima.
- Permetre que la víctima parli sobre la situació de maltractament, sense pressionar.
- Respectar els silencis.
- No jutjar, només escoltar.
- Transmetre el missatge que el que ha passat no és culpa seva. La violència mai no està justificada.
- Indicar que no ha de pretendre canviar el comportament de l'agressor.
- Deixar el temps que necessiti la víctima per prendre les seves pròpies decisions.

- Proporcionar informació sobre els recursos amb què pot comptar.
- No aclaparar la víctima amb un excés d'informació.
- No adoptar una actitud sobreprotectora; és a dir, evitar acompanyar-la en la realització dels tràmits de forma continuada, ja que això dificultaria el procés d'adaptació.
- Subministrar informació a la víctima sobre la seva situació, també en qüestions de conseqüències legals.

10. PUNTS D'INFORMACIÓ I ATENCIÓ A DONES

PLA D'EQUITAT. Ajuntament de VNG

De dilluns a divendres, de 9.30 a 13.30 h,
i dimecres, de 16.15 a 19.15 h. Hores convingudes.
Pl. de la Vila, 12
Tel. 93 814 00 00
equitat@vilanova.cat

OFICINA DE DRETS CIVILS. Ajuntament de VNG

De dilluns a divendres, de 9.30 a 13.30 h,
i dimecres, de 16.15 a 19.15 h. Hores convingudes.
Tel. 900 21 02 58 / 93 814 00 00
Pl. d'Enric Cristòfol Ricart, 12, baixos

SERVEIS SOCIALS I SALUT. Ajuntament de VNG

De dilluns a dijous, de 9.30 a 13.30 h,
i dimecres, de 16.30 a 18.30 h. Hores convingudes.
Tel. 93 814 00 00 (ext. 700)
C. del Marquesat de Marianao, 2, baixos

ASSESSORIA JURÍDICA. Ajuntament de VNG

Hores convingudes
Tel. 93 814 00 00 (ext. 700)
C. del Marquesat de Marianao, 2, baixos

ATENCIÓ PSICOLÒGICA. Ajuntament de VNG

Tractament individual i grupal
Teràpia de grup per a víctimes de violència
Hores convingudes.
Tel. 93 814 00 00 (ext. 700)
C. del Marquesat de Marianao, 2, baixos

ATENCIÓ PSICOLÒGICA. Consell Comarcal del Garraf

Hores convingudes.
Tel. 93 810 04 10
Pl. de Beatriu de Claramunt, 7

SERVEI D'ATENCIÓ POLICIAL A LA DONA. Ajuntament de VNG

Servei 24 hores
Tel. 93 810 66 66 / 092
C. del Pare Garí, 70-72

TORN D'OFICI ESPECIAL DE VIOLÈNCIA DOMÈSTICA

De dilluns a divendres, de 10.30 a 13.30 h.
Tel. 93 893 22 62
C. de Sant Joan, 31-33, 1r

JUTJAT DE PRIMERA INSTÀNCIA I INSTRUCCIÓ NÚMERO 6 I EXCLUSIU DE VIOLÈNCIA DOMÈSTICA

De dilluns a divendres, de 9 a 14 h.
Tel. 93 657 10 30
Av. de Francesc Macià, 6

PROGRAMA D'ATENCIÓ A LA SALUT SEXUAL I REPRODUCTIVA (PASSIR). Institut Català de la Salut

De dilluns a divendres, de 8 a 14 h,
i dimarts, de 15 a 20 h.
Tel. 93 815 03 00
CAP Sant Joan. C. del Jardí, 106

CONSULTA JOVE

Espai específic per als joves en el PASSIR
Dilluns, de 15 a 18h.
Tel. 93 815 03 00
C. del Jardí, 106

TARDA JOVE. IRES

Educació en conductes afectivosexuals saludables
Dijous, de 17 a 20 h.
Tel. 93 814 01 00 (confidencial)
C. de Sant Pau, 13

GRUP D'AJUDA MÚTUA ASSOCIACIÓ DE DONES LA FRONTISSA

Si tens propostes o necessites ajuda en temes emocionals, és important comptar amb el suport i l'experiència d'altres dones.
Dimecres, de 17 a 19 h.
Tel. 646 81 16 44
C. de Sant Pau, 13

ATENCIÓ 24 HORES. Institut Català de les Dones

Orientació confidencial
Tel. 900 900 120 (gratuit)

ASSOCIACIÓ D'EMPRESARIS DEL GARRAF (ADEG)

Informació-Formació-Assessorament-Intermediació
Entitat Patronal Multisectorial del Garraf
Horari: de dilluns a divendres, de 9 a 13 h i de 15 a 19h
Horari d'estiu: del 21 de juliol al 14 d'agost, de 8 a 15h
Tel. 93 810 67 00
C. de l'Àncora, 3

CCOO

Assessorament laboral
De dilluns a divendres, de 16 a 20h, i dijous de 10 a 13h.
Tel. 93 815 25 17
C. del Marquès del Duero, 15-17, 1r 1a
CITE (persones estrangeres). Tel. 93 481 27 70

CGT

Assessorament laboral
De dilluns a divendres, de 17.30 a 20.00 h.
Possibilitat d'altres horaris amb sol·licitud prèvia.
Assessorament jurídic cada dimarts a la tarda.
Tel. 93 893 42 61
C. de Lepant, 2, baixos esq.

UGT

Assessorament laboral

De dilluns a divendres, de 10 a 13h i de 17 a 20h.

Tel. 93 814 14 40

C. de Sant Josep, 5 (Casa Mir)

CFO LA PAPERERA

Assessorament laboral. Formació ocupacional

De dilluns a divendres, de 9 a 13 h i de 15 a 18 h.

Tel. 93 814 04 40

C. de la Unió, 81-87

SERVEI D'INICIATIVES ECONÒMIQUES.

Mancomunitat Penedès-Garraf

Suport a la creació d'empreses

De dilluns a divendres, de 8 a 15 h.

Hores convingudes.

Tel. 93 814 01 89

C. de la Unió, 81-87, planta 2

PROGRAMA DONA. Escola Universitària Politécnica (UPC)

Promoció femenina de les carreres tecnològiques

Tel. 93 896 77 01

A/e: upcinfo@info.upc.es

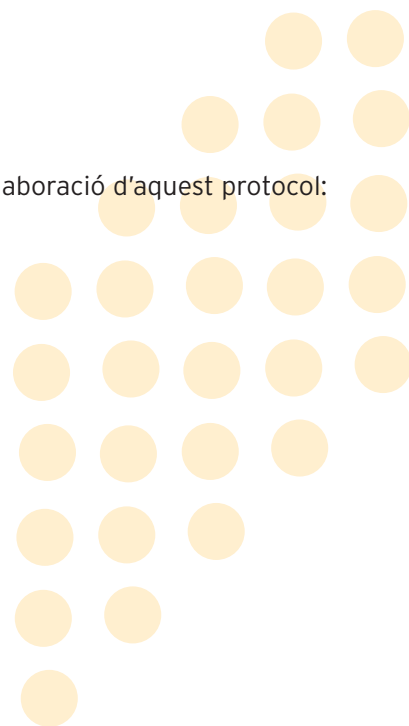
<http://www.upc.es>

Av. de Víctor Balaguer, s/n.

11. AGRAÏMENTS

Per últim cal agrair la col·laboració de totes les persones que han participat en l'elaboració d'aquest protocol:

Institut Genus
Consuelo Barea i Payueta, metgessa especialitzada en violència de gènere
Hospital Sant Antoni Abat
Centre de Salut Mental d'Adults del Garraf
Cap de Sant Joan
Cap Jaume I
Col·legi de Psicòlegs
Acadèmia de Ciències Mèdiques del Garraf
IRES
Policia Local
Mossos d'Esquadra
Policia Nacional
Àmbit judicial
Fiscalia
Forense
Delegat del Col·legi d'Advocats
Associació de Dones La Frontissa
Associació d'Empresaris del Garraf
Centre de Formació Ocupacional La Paperera
Canal Blau
Psicòloga d'urgència de la Generalitat
Queti Vinyals i Florenciano
Ajuntament de Vilanova i la Geltrú:
Pla d'Equitat
Comunicació
Cultura
Policia Local
Serveis Socials i Salut
Oficina de Drets Civils
Educació
Oficina d'Atenció Ciutadana

ANNEX I

QÜESTIONARI DE VALORACIÓ DE RISC D'AGRESSIONS NOVES

Aquest qüestionari intenta detectar un risc alt o imminent d'agressions greus . La seva metodologia ha de ser la d'una entrevista dirigida, en la qual la dona ha de sentir-se còmoda i que pugui explicar allò que li suggereixin les frases. La llista de factors de risc permet establir un diàleg amb ella i recaptar informació.

Segons l'èmfasi o el detall de la resposta, la persona que entrevista puntuarà d'1 a 3 quan la dona contesta Sí a un ítem. No han d'acomplir-se totes les situacions que es descriuen en cada ítem perquè es contesti Sí. Per exemple, un Sí puntuat amb un 1 pot significar que no es compleixen totes les situacions, que ho fan amb poca intensitat o freqüència, o que es compleix d'alguna manera semblant.

Si la dona contesta NO, es puntua com a 0.

El rang de resultats varia de 0 a 60. El resultat numèric és solament indicatiu. A major puntuació major risc. Més de 40 punts correspondria un risc alt.

Cal prioritzar en la valoració la vivència subjectiva de perill de la dona, si diu que està en un risc alt de ser assassinada hem de recordar-nos que la seva percepció és molt més precisa i adequada que la nostra. La dona maltractada coneix perfectament cada gest del maltractador, allò que per a un estrany pot no tenir importància, per a ella pot ser el detonant d'una agressió nova.

La dona pot ocultar o minimitzar informació per la qual cosa és bo consultar amb altres professionals de la xarxa. Un cop valorat el risc, cal prendre les decisions conjuntament i evitar que sigui una sola persona qui les prengui, ja que això comporta estrès i impotència.

Qüestionari:

Situacions que indiquen la intenció i la predisposició de l'agressor de tornar a agredir:

Ha agredit abans i/o segueix agredint la dona i/o els/les fills/es:

1. L'ha agredida físicament amb anterioritat.
2. Ha augmentat la freqüència i intensitat de les seves agressions.
3. L'agredeix sexualment. Li imposa una sexualitat que ella no desitja o conductes de risc.

4. Maltracta els/les fills/es o n'abusa. Els amenaça. Intenta emportar-se'ls.

Es creu que té dret i pensa realitzar nous actes violents:

5. Ha amenaçat matar-la, o bé ho ha intentat (armes, estrangulament, etc.)

6. Fantasieja amb el suïcidi. Pensa en la manera com ho faria.

7. Va presenciar o va patir violència en la seva família d'origen. Té una socialització sexista (creu que la dona és inferior a l'home i que aquest ha de manar-la. Se sent frustrat i colèric davant dels triomfs i la independència de la dona.)

Factors psíquics: trets de personalitat, deliris, addicions, etc.:

8. PSICOPÀTICS(1): crueltat i acarnissament (la va maltractar quan estava embarassada, maltracta els animals de companyia, etc.). Narcicisme. Mancança d'empatia. Absència de culpabilitat. La responsabilitza a ella.

9. COLÈRICS: agressivitat explosiva, mal ús dels impulsos. Antecedents violents.

10. Té deliris de gelosia, paranoics, etc.

11. Consumeix drogues (alcohol, cocaïna, amfetamines, etc.)

Ho té preparat tot per a noves agressions:

12. Controla i vigila la seva parella sabent on i amb qui està en cada moment.

13. Té armes o utensilis que usa com a tals.

Incapacitat psicològica per defensar-se:

14. No es defensarà ni l'acusarà per la seva dependència emocional, submissió, justificació i negació del maltracte. Creu que n'està molt enamorada. Creu que no pot escapar per fracassos anteriors: ell li ho va impedir, la van dissuadir, la justúcia la va decepcionar, etc. (síndrome d'Estocolm).

15. Està deprimida, angoixada, terroritzada, té insomni, malsons, somatitza, autoestima baixa, etc. (depressió, estrès postraumàtic).

1) El diagnòstic de psicopatia permet pronosticar el risc de perillositat futura: risc més alt de reincidència delictiva, associació amb delictes més greus (lesions greus, violació, homicidi, assassinat), associació major amb delictes com les agressions sexuals (violacions).

Incapacitat física per defensar-se i protegir-se:

16. Embaràs, invalidesa, addiccions, malaltia incapacitant, situació d'immigrant, fills petits, etc.

17. No té recursos familiars, socials ni econòmics. Està de baixa o no té ocupació laboral.

Intent d'escapada o independència:

18. Ella l'ha deixat o ha decidit deixar-lo. Ella surt amb un altre.

19. Ella ha parlat del maltractament a unes altres persones. L'ha denunciat.

Valoració subjectiva de la dona:

20. Creu que l'agredirà novament, que li farà mal greument o la matarà, o bé ho farà amb els seus éssers estimats.

AJUNTAMENT DE
VILANOVA I LA GELTRÚ

Diputació
Barcelona
xarxa de municipis

Generalitat de Catalunya
Institut Català
de les Dones

Obra Social "la Caixa"